

УДК 339.924

JEL E60, E66, O11

DOI: <https://doi.org/10.53920/ES-2024-1-11>

Олександр Сергійович СОЛОСІЧ,

асистент кафедри економіки і підприємництва,
Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0057-463X>

Маргарита Дмитрівна СІНАЙКО,

студентка кафедри менеджменту підприємств,
Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-2081-4717>

АНАЛІЗ ПАРАМЕТРІВ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Дана стаття присвячена систематизації та докладному аналізу ключових параметрів, які детермінують рівень макроекономічної безпеки держави, а також формуванню практичних напрямів посилення резистентних якостей національної економічної системи в умовах воєнного стану. Авторами досліджено поняття «макроекономічна безпека держави» у розрізі аналітичних параметрів проведення відповідних форм оцінювання. Здійснено диференціацію аналітичних параметрів оцінювання рівня макроекономічної безпеки держави за такими групами: група параметрів загально-економічної безпеки, група параметрів фінансової безпеки та група параметрів соціально-економічної безпеки. Проведено ґрунтовний ретроспективний аналіз ключових параметрів оцінювання макроекономічної безпеки на прикладі національної економіки України у розрізі показників валового внутрішнього продукту, рівня безробіття, інфляційних процесів та окремих структурних показників видаткової частини бюджету держави. У ході дослідження встановлено високий рівень впливовості фактора воєнного стану на рівень основних безпекових показників вітчизняного макросередовища, що виявляє себе у відповідній низхідній динаміці протягом періоду 2022 — 2023 рр. Отримані аналітичні висновки дозволили ідентифікувати перелік проблем у забезпеченні макроекономічної безпеки

України в умовах воєнного часу, розподіливши їх залежно від джерела походження на зовнішні та внутрішні. У рамках дослідження розроблено перелік перспективних напрямів посилення резистентних якостей національної економічної системи в умовах воєнного стану.

Ключові слова: безпека, макроекономічна безпека, макроекономічна безпека держави, економічна безпека, воєнний стан.

Oleksandr SOLOSICH,

assistant of the Department of Economics and Entrepreneurship,
National Technical University of Ukraine
«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»

Marharyta SINAIKO,

student of the Department of Management of Enterprises,
National Technical University of Ukraine
«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»

ANALYSIS OF MACROECONOMIC SECURITY PARAMETERS OF UKRAINE UNDER THE CONDITIONS OF MARITAL LAW

This article is devoted to the systematization and detailed analysis of the key parameters that determine the level of the state macroeconomic security, as well as the formation of practical directions for strengthening the resistant qualities of the national economic system under martial law. The authors researched the concept of the state macroeconomic security in terms of the relevant forms of analytical parameters for the assessment. Analytical parameters for assessing the level of the state macroeconomic security were differentiated into the following groups: a group of general economic security parameters, a group of financial security parameters, and a group of socio-economic security parameters. A thorough retrospective analysis of the key parameters of macroeconomic security assessment was carried out on the example of the national economy of Ukraine in terms such indicators as the gross domestic product, the unemployment rate, inflationary processes and individual structural indicators of the expenditure part of the state budget. In the course of the study, a high level of influence of the martial law factor on the level of the main security indicators of the domestic macro-environment was established, which manifests itself in the corresponding downward dynamics during the period of 2022-2023.

In addition, the propensity of the domestic macroeconomic environment to the influence of global crisis phenomena was established, which is confirmed by the dynamics of the studied indicators during the global financial crisis and the coronavirus disease pandemic. The obtained analytical conclusions made it possible to identify a list of problems in the ensuring macroeconomic security of Ukraine in wartime conditions, dividing them depending on the source of origin into external and internal. As part of the study, a list of promising directions for strengthening the resistant qualities of the national economic system in the conditions of martial law, aimed at the construction and effective implementation of systemic state policy, which should comprehensively take into account current security challenges, needs to restore destroyed infrastructure and social factors, has been developed.

Keywords: security, macroeconomic security, macroeconomic security of the state, economic security, martial law.

Постановка проблеми. Одним з базових елементів побудови ефективної системи прийняття рішень у межах господарських систем є аналіз зовнішнього середовища, що передбачає здійснення ґрунтовної обробки наявної ринкової інформації та описових даних, що характеризують загальний вектор динаміки кон'юнктурних параметрів, тим самим визначаючи ступінь їх сприятливості у контексті функціонування конкретної системи. Слід зауважити, що прослідковується закономірність щодо важливості даного аналітичного компоненту управління на різних ієрархічних та функціональних рівнях діяльності економічних систем. При цьому, варто розуміти, що фундаментальний базис кон'юнктурних умов зовнішнього середовища формується, перш за все, макроекономічними параметрами, які детермінують первинні умови ведення господарювання (фіскальне навантаження, інфляційні процеси, потенціал банківського сектору, стан ринку праці тощо) і послідовно впливають як на поточний фінансово-господарський стан підприємницьких структур, так і на їх потенціал щодо прогресивного розвитку. Таким чином, одним з першочергових факторів стабільного функціонування економічних систем є здійснення оперативного моніторингу та ідентифікації основних тенденцій зміни стану макроекономічного середовища з метою прийняття своєчасних управлінських рішень. Проте, на сьогоднішній день, означена проблематика трансфор-

мується, набуваючи більш комплексного характеру під впливом сучасних безпекових викликів, зокрема повномасштабної війни на території України. Зауважимо, поміж деструктивних впливів активних бойових дій у вигляді скорочення чисельності населення, активізації міграційних процесів та руйнації промислового базису функціонування економіки, даний фактор спричиняє інтенсивні процеси реструктуризації економіки у частині бюджетної, соціальної та грошово-кредитної політики, змінюючи поточну систему цілепокладання з прогресивного розвитку на вирішення поточних безпекових проблем та забезпечення резистентності самої економічної системи.

У розрізі функціонування підприємницького сектору, згадаї процеси сприяють звуженню коридору поточних можливостей та інтенсифікації фактора невизначеності, що знаходить своє відображення у зниженні фінансової спроможності, зростанні цін, розриву стійких господарських зв'язків, наявності перманентної загрози руйнування виробничо-господарського потенціалу тощо. Виходячи з цього, в означених умовах актуалізується проблематика дослідження параметрів макроекономічної безпеки держави, які, з одного боку, визначають спроможність національної економіки до стабільного функціонування в умовах перманентних загроз військового характеру й протидії можливому соціальному колапсу, а з іншого, напряду впливають на внутрішній потенціал підприємницьких структур щодо підтримки сталих показників функціонування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблематики аналізу стану макроекономічного середовища у рамках національної економіки знайшло широке поширення у роботах вітчизняних економістів-дослідників, зокрема у частині визначення та систематизації факторів впливу на процеси розвитку макросередовища, моделювання та сценарного планування його перспективних станів, практичного інструментарію національної економічної політики тощо. Окреслені дослідницькі напрями знайшли своє втілення у працях таких вчених як Ю. Бажал, А. Гальчинський, Я. Жаліло, О. Канов, Б. Карпінський, І. Крючкова, Н. Малиш, О. Редькін, О. Савченко, С. Тульчинська, Л. Цимбал.

Істотне поживлення академічного дискурсу у межах даного теоретико-методичного поля аналізу спостерігається на фоні повномасштабної військової агресії на території України, що якіс-

но змінило спрямованість досліджень у сфері функціонування макроекономічних систем у бік ідентифікації впливів ризиків та загроз на динаміку показників структури національної економіки, базових індикаторів її безпекового розвитку, перспективного стратегування у рамках політики національної економічної безпеки. У даному науково-дослідницькому напрямі слід відзначити напрацювання таких вчених як В. Атаманчук, О. Барановський, С. Воронцова, А. Козаченко, Т. Ковальчук, Т. Костюк, І. Мішина, В. Мунтіян, О. Новикова, Ю. Лисенко, В. Опришко, М. Пендюра, А. Сухоруков, Є. Човушян, В. Шаповал, В. Шлемко.

Проте, незважаючи на наявність потужної теоретико-методичної бази аналізу внутрішніх взаємозалежностей та закономірностей у розвитку макроекономічного середовища, практичних засобів та інструментальної бази вдосконалення відповідних умов функціонування економічних агентів, більш поглибленого розгляду потребує проблематика аналізу безпекових параметрів стану макроекономічного середовища та формування відповідних рекомендаційних заходів в умовах воєнного стану.

Формулювання цілей статті. Метою даної статті є систематизація та аналіз ключових параметрів, які визначають рівень макроекономічної безпеки держави, формування перспективних напрямів посилення резистентних якостей національної економічної системи в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу дослідження. Макроекономічна безпека за своєю природою формує первинний базис забезпечення стійкого функціонування держави у її економічному, соціальному, політичному та інших вимірах, виявляючи себе у підтримці сталого рівня життя населення, забезпечення загального добробуту та конкурентоспроможного стану економіки, що реалізується на основі перманентного моніторингу параметрів макроекономічної безпеки та своєчасного прийняття відповідних превентивних та корекційних заходів.

Проблематика забезпечення макроекономічної безпеки національної економіки України є комплексним та багатоаспектним питанням, виходячи з широкого кола наявних проблем та структурних обмежень, які формувалися в процесі трансформаційного переходу держави до ринкових моделей господарювання та низки кризових явищ глобального рівня. Процес стабілізації та культивування необхідних умов до організації сталих процесів розвитку

макроекономічного середовища є фундаментальним чинником у побудові розвиненої та конкурентоспроможної держави, при цьому першочерговими постають управлінські можливості до прогнозування, своєчасної ідентифікації та превенції деструктивних соціально економічних явищ, побудови ефективних та результативних стратегій внутрішньо- та зовнішньоекономічних дій. Саме тому, питання вирішення актуальних проблем економічного розвитку потребує реалізації засадничих положень теорії макроекономічної безпеки держави у розрізі відповідних методик оцінювання, прогнозування та інструментального забезпечення.

Слід зауважити, що на сьогоднішній день, питання формування загальноприйнятої дефініції поняття «економічної безпеки держави» у межах вітчизняного академічного простору залишається дискусійним. Узагальнено можна визначити, що економічна безпека держави – це можливість підтримки такого стану економіки, за якого зберігається врівноваженість за зовнішніми та внутрішніми загрозами, зберігається спроможність держави до підтримки рівня життя суспільства [1].

Виходячи з комплексного та поліфункціонального характеру поняття макроекономічної безпеки держави, відповідний рівень її забезпечення оцінюється на основі широкого кола параметрів, ґрунтовний аналіз яких дозволяє актуалізувати рівень поточних загроз та сформуванню інформаційний базис у частині формування послідовності дій щодо уникнення об'єктивізації можливих кризових явищ, прогнозування появи негативних екстернальних ефектів та підтримки поточного стратегічного курсу розвитку.

Параметри макроекономічної безпеки держави можна диференціювати за такими групами:

1. Група параметрів загальноекономічної безпеки охоплює агреговані показники структури та динаміки розвитку економічної системи у цілому, зокрема валовий внутрішній продукт, цінні індекси, національний дохід, чистий національний продукт, рівень інфляції тощо.

2. Група параметрів фінансової безпеки характеризують безпековий потенціал у фінансовому вимірі його реалізації, що на рівні держави представлено показниками бюджетної, податкової та боргової безпеки [2, С. 181].

3. Група параметрів соціально-економічної безпеки містять в собі показники загальної соціальної динаміки у частині рівня

життя, безробіття, розвитку людського капіталу, реальних доходів населення тощо [3, С. 76].

Додатково науковцями виокремлюються специфічні групи параметрів макроекономічної безпеки, зокрема обороноздатності, зовнішньоекономічної незалежності, енергетичної та продовольчої безпеки держави тощо.

У процесі дослідження рівня макроекономічної безпеки вітчизняної економіки у сучасному її стані, варто брати до уваги вплив повномасштабної військової агресії на стан та динаміку основних безпекових параметрів, оскільки даний факт став причиною переходу країни до воєнної економіки, кардинально перестроювавши структуру економічної системи, мережу сформованих господарських зв'язків у межах підприємницького сектору, конфігурацію системи соціального забезпечення та загалом пріоритетизацію цілей у межах бюджетної політики.

Досліджуючи динамічні ряди параметрів макроекономічної безпеки вітчизняної економіки, найперше слід зупинитися на найбільш узагальненому безпековому показнику, що відображає результативність функціонування економічної системи в цілому, а саме: валовий внутрішній продукт. Ретроспективний аналіз динаміки зміни ВВП України свідчить про наявність суперечливих тенденцій та окремих проміжків різкого падіння досліджуваного показника. До прикладу, аналізуючи значення ВВП в розрізі виробництва протягом останніх 10 років, найбільш негативні зміни у значеннях мали місце з 2-го кварталу 2014 року по 4-й квартал 2015 року та з 1-го кварталу 2022 року по 1-й квартал 2023 року. Перший проміжок, що відображає початок військових дій, які відбувалися на сході України, та окупацію АР Крим, демонструючи падіння значень ВВП на 4 – 16 % поквартально. Другий проміжок описує зміни ВВП на початку повномасштабного вторгнення, у межах якого спостерігається падіння на рівні 14 – 36,9 % поквартально [4].

Зауважимо, що показник ВВП за своєю природою дозволяє ідентифікувати лише найбільш загальні тенденції розвитку макроекономічного середовища держави, саме тому дослідження макроекономічної безпеки вітчизняної економіки в умовах воєнського стану потребує більш комплексного розгляду із залученням додаткових аналітичних параметрів.

Розглядаючи проблематику впливу воєнського стану на рівень макроекономічної безпеки України, показовим є динаміка

параметрів структури видаткових потоків державного бюджету, зокрема у частині витрат на забезпечення обороноздатності. Статистичні дані свідчать, що розподіл видатків на фінансування «оборонного бюджету» відносно його частки у структурі ВВП України збільшився зі значення близько 2% до 19% та 18% відповідно у 2022 та 2023 роках [5]. Означена динаміка свідчить про зростання обороноздатності країни, що складає окремий функціональний напрям забезпечення макроекономічної безпеки. Більш того, порівнюючи рівні даних показників у період 2014 – 2015 рр. (початок військових дій на сході України), що складала 1% та 2% відповідно, можна зробити висновок, що рівень обороноздатності України значно зріс і являє собою реакцію економічної системи на наявність відкритої військової загрози.

Невід’ємним елементом аналізу макроекономічної безпеки держави є параметри соціально-економічної безпеки, зокрема динаміка рівня безробіття у межах національної економіки. З метою забезпечення наочності аналізованої динаміки зміни показника скористуємося графіком, поданим на рис. 1, що демонструє відносні показники рівня зареєстрованих безробітних в Україні з 2000 по 2023 рік.

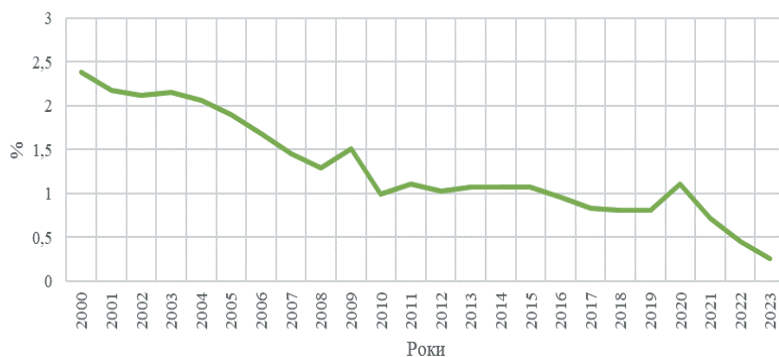

Рис. 1. Відсоток офіційно зареєстрованих безробітних до загальної кількості населення України у 2000 – 2023 роках

Джерело: складено автором за даними [6]

Виходячи з наведених даних, можна констатувати, що рівень безробіття протягом аналізованого періоду стабільно спадає, проте у проміжках 2008 – 2009 рр. та 2020 р. відповідні рівні зазнавали різкого зростання, що пояснюється впливами кризи іпотечного кредитування та наслідками пандемічного характеру. Разом з тим, розглядаючи період 2022 – 2023 рр. фіксується незначне зниження рівня безробіття. Даний факт є суперечливим, враховуючи деструктивний вплив фактора військового стану та негативну динаміку зниження ВВП, що пояснюється специфікою розрахунку та обліку даного показника, яка об'єктивно не може врахувати фактичну інформацію щодо населення на тимчасово окупованих територіях та внутрішньо переміщених осіб; до того ж, активні військові дії інтенсифікували міграційний рух населення, спричинивши істотний відтік людського капіталу за кордон.

Крім цього, важливим показником для визначення рівня макроекономічної безпеки є показник інфляції, адже помірні значення інфляції відображають поступовий розвиток виробництва та інших функціональних сфер економічної системи, а, в свою чергу, високі значення інфляції чи дефляції, навпроти, можуть вказувати на проблеми у поточному стані економіки, спричинені необґрунтованою емісією грошових одиниць, прийнятими підходами до провадження національної монетарної та боргової політики. Аналізуючи показники інфляції у період з 2003 по 2023 рік, можемо виділити декілька визначних моментів, які, як вже було вказано попередньо, пов'язані з низкою глобальних та національних кризових явищ. Таким чином, абстрагуючись від періоду гіперінфляції національної валюти у 1993 р., найвищий рівень інфляції було зафіксовано у 2014–2015 рр. – 24,9 та 43,3 % відповідно [7]. Разом з тим, пікові рівні інфляційної динаміки спостерігалися у період дії правового режиму воєнного стану (у 2022 році даний показник сягнув 26 %) та глобальної кризи 2008 року (22,3 %). Отже, у межах вітчизняного макроекономічного середовища збільшення показника інфляції було наслідком активних військових дій, політичної нестабільності та глобальної економічної кризи, що відповідним чином результувало у зниження загального рівня макроекономічної безпеки держави.

Узагальнюючи результати проведеного дослідження, можна виокремити такі ключові зовнішні проблеми макроекономічної безпеки України в умовах воєнного стану: (1) загрози інтенсифікації військової агресії та подальшого руйнування вітчизняного про-

мислово-виробничого, аграрного та інтелектуального потенціалу; (2) високий ступінь залежності країни від зовнішніх фінансових ресурсів, об'єктивна неспроможність фінансування соціальної сфери за рахунок власних доходних надходжень; (3) прогресуючий характер імпортозалежності країни як наслідок припинення роботи численної кількості вітчизняних підприємства, окупації територій та складнощів організації підприємницької діяльності в умовах воєнного стану; (4) прискорений відтік валютних ресурсів з країни, що відповідним чином звужує можливості до збереження валютної стабільності; (5) ризик припинення зовнішніх алокацій та грантової допомоги партнерських країн.

До внутрішніх проблем макроекономічної безпеки України в умовах воєнного стану варто віднести такі: (1) інтенсифікація внутрішніх мотиваційних чинників активізації міграційних процесів під впливом кон'юнктури військового часу; (2) прискорення інфляційних процесів, що викликає послідовне зростання цін на ресурси та закономірне падіння купівельноспроможного попиту серед населення; (3) розширення тіньового сектору, у тому числі сегменту кримінальної економіки; (4) істотне скорочення податкових надходжень за рахунок закриття значної кількості підприємницьких суб'єктів та падіння обсягів реалізації; (5) зростання облікової ставки, що виступає додатковим фактором ускладнення процесу залучення фінансових ресурсів підприємницьким сектором; (6) переорієнтація бюджетної політики у бік видатків обороноздатності паралельно скороченню видатків розвитку.

Виходячи з виокремлених вище ключових проблем забезпечення макроекономічної безпеки України, можна виділити такі перспективні напрями посилення резистентних якостей національної економічної системи в умовах воєнного стану:

- формування комплексних та багаторівневих програм відновлення зруйнованих інфраструктурних об'єктів з чіткою часовою та якісною пріоритетизацією;
- розвиток експортоорієнтованих галузей переробного сектору економіки, які володіють високим рівнем доданої вартості, забезпечення їх кооперації із сировинним сектором;
- активізація комунікаційних взаємодій з іноземними партнерами щодо залучення грантового фінансування проєктів інноваційного розвитку економіки;

- вдосконалення положень податкового законодавства у частині впровадження фіскальних стимуляторів, що слугуватиме додатковим позитивним фактором детінізації;
- провадження політики виробничої локалізації із залученням інструменту державного замовлення як засобу стимулювання розвитку вітчизняного виробництва [8, С. 100];
- проактивний підхід у провадженні антикорупційної політики з метою попередження нелегального відтоку бюджетних коштів;
- збільшення переліку критичного імпорту для товарів, які складають сировинну основу вітчизняних переробних підприємств.

Підсумовуючи вищевикладене, можна стверджувати, що забезпечення макроекономічної безпеки вітчизняної національної економічної системи потребує реалізації системної державної політики, що має комплексно враховувати поточні безпекові виклики, потреби відновлення зруйнованої інфраструктури та соціальні фактори.

Висновки та пропозиції. В результаті проведеного дослідження було проведено систематизацію та детальний аналіз ключових параметрів, які комплексно характеризують проблематику забезпечення макроекономічної безпеки держави. Здійснено диференціацію параметрів макроекономічної безпеки держави за такими групами: параметри загальноєкономічної безпеки, фінансової безпеки та соціально-економічної безпеки держави. Проведено аналіз ключових безпекових параметрів вітчизняної економіки на основі якого сформовано перелік зовнішніх та внутрішніх проблем щодо забезпечення макроекономічної безпеки України. Розроблено перелік перспективних напрямів посилення резистентних якостей національної економічної системи в умовах воєнного стану.

Перспективними напрямами подальших наукових розвідок в означеному теоретико-методичному полі є розробка прикладних механізмів реалізації державної політики у сфері забезпечення макроекономічної безпеки та відповідного інструментарію її здійснення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вернигора А. С., Довhenко Я. О. Статистична оцінка сучасного стану рівня економічної безпеки України. *Наукові записки молодих учених*. 2021. № 8. URL: <https://phm.cuspu.edu.ua/ojs/index.php/SNYS/article/view/1903> (дата звернення 06.03.2024).
2. Васянович В. С., Кравченко О. О. Аналіз рівня фінансової безпеки України. *Наукові записки молодих учених*. 2020. № 1. С. 181 – 186.
3. Гнатенко В. Основні складові економічної безпеки держави. *Науковий вісник: Державне управління*. 2021. № 1. С. 66 – 82.
4. ВВП України за роками. *Незалежна асоціація банків України*. 2024. URL: <https://nabu.ua/ua/vvp-2.html> (дата звернення 06.03.2024).
5. Національні рахунки (ВВП). Валовий внутрішній продукт (у поточних цінах, млн грн). *Державна служба статистики України*. 2023. URL: https://ukrstat.gov.ua/imf/arhiv/nr/nr_pdpb2017_2020_u.htm (дата звернення 06.03.2024).
6. Кількість зареєстрованих безробітних. *МінфінМедіа*. 2024. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy/register/2023/> (дата звернення 06.03.2024).
7. Індекс інфляції в Україні. *МінфінМедіа*. 2024. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/> (дата звернення 06.03.2024).
8. Тульчинська С. О., Солосіч О. С. Концептуальні засади забезпечення економічної безпеки підприємництва в умовах воєнного стану. *Економіка та управління підприємством. Науковий погляд: економіка та управління*. 2022. № 3 (79). С. 97 – 102.

REFERENCES

1. Vernyhora A. S., Dovhenko Ya. O. Statystychna otsinka suchasnoho stanu rivnia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy [Statistical assessment of the current state of the level economic security of Ukraine]. *Scientific notes of young scientists*. 2021. No 8. available at: <https://phm.cuspu.edu.ua/ojs/index.php/SNYS/article/view/1903> (Accessed 06 March 2024).
2. Vasianovych V. S., Kravchenko O. O. Analiz rivnia finansovoi bezpeky Ukrainy [Analysis of the level of financial security of Ukraine]. *Bulletin of Student Scientific Society*. 2020. № 1. Pp. 181 – 186 (in Ukrainian).
3. Hnatenko V. (2021). Osnovni skladovi ekonomichnoi bezpeky derzhavy [Main components of the economic security of the country]. *Scientific Herald: Public Administration*. 2021. No 1. Pp. 66 – 82 (in Ukrainian).
4. VVP Ukrainy za rokamy [GDP of Ukraine by years]. *Independent Association of Banks of Ukraine*. 2023. available at: <https://nabu.ua/ua/vvp-2.html> (Accessed 06 March, 2024).

5. Natsional'ni rakhunky (VVP). Valovyj vnutrishnij produkt (u potochnykh tsinakh, mln. hrn). [National accounts (GDP). Gross domestic product (in current prices, UAH million)]. *State Statistics Service of Ukraine*. 2023. available at: https://ukrstat.gov.ua/imf/arhiv/nr/nr_pdpb2017_2020_u.htm (Accessed 06 March, 2024).

6. Kil'kist' zareiestrovanykh bezrobitnykh [Number of registered unemployed]. *MinfinMedia*. available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy/register/2023/> (Accessed 06 March, 2024).

7. Indeks infliatsii v Ukraini 2024 [Inflation index in Ukraine 2024]. *MinfinMedia*. available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/> (Accessed 06 March, 2024).

8. Tulchynska S. O. Solosich O. S. (2022). Kontseptual'ni zasady zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemnytstva v umovakh voiennoho stanu [Conceptual principles of ensuring the economic security of enterprises under the conditions of martial law]. *Scientific View: Economics and Management*. No. 3. Pp. 97 – 102 (in Ukrainian).

СТАТТЯ НАДІЙШЛА ДО РЕДАКЦІЇ 08.03.2024